

Om professionella samtal och handledning

Disposition

- Om handledning
- Om vardagssamtal och professionella samtal
- Om lyssnandet i professionella samtal

Berättelse 1 (om handledning, förväntningar och föreställningar)

- Arbetslaget söker stöd för ett barn av förskolepsykolog

Vad är handledning?

Handledning är ett ord som används som beteckning för en mängd olika slags samtal som förs i olika sammanhang med många olika syften och görs på många olika sätt.

Vi behöver tala om vad vi gör när vi gör handledning och med vilket syfte, hur vi gör det och vem som har ansvar för vad i samtalet.

Tala med varandra om förväntningar på och föreställningar om handledning. Tidigare erfarenheter finns med och färgar våra föreställningar.

Skolverkslyftet

Specialpedagogik för lärande

Du går en handledarutbildning inom ramen för detta Skolverkslyft.

Fundera själv över, tala med din rektor och med dina kollegor om vilka förväntningar som finns på dessa handledningssamtal, syfte med samtalen och vilket ansvar respektive part har i samtalen.

- Tydliggör samtalets syfte
- Vad har handledaren ansvar för i samtalet?
- Vad har deltagarna ansvar för?
- Tala om samtalets ramar såsom; tid, rum, ostört, närvaro ...
-

Vad är det vi gör när vi gör handledning?

- Överför information till en som ännu inte vet
- För en person från en punkt till en annan ...
- Bekräftar
- Utmanar
- Bidrar till reflektion över yrkespraktiken
- Komplicerar tänkandet

Handledning som

- smörjmedel för att få en person att tänka att göra som jag vill
- verktyg för att implementera ex ett nytt arbetssätt
- rum för reflektion
- ?

Tre handledningstraditioner

Handledaren som

- Mästar-lärling Expert på ämnet/saken
- Barnmorskan (maieutik) Expert på att ställa frågor
- Reflektion över praxis Expert på att bidra till reflektion

Tre traditioner som ofta är sammanflätade

Handledarens ansvar?

- för verksamheten?
- för hur Skolverkslyftet visar sig för barnen/ eleverna i verksamheten?
- för barnet/ eleven?
- för samtalet?
- annat?

Hur gör du handledning?

- Vilka frågor har du idag om de handledningssamtal du för?
- Vad är svårast?

Skriv i chatten

Omogen handledningskultur

Handledning till yrkesverksamma är ett ungt och omoget kunskaps- och verksamhetsområde inom utbildningssektorn.

Det innebär att handledningskulturen kan vara ganska omogen på många förskolor och skolor.

Det kan vara bra att tillsammans tala om

- Hur skulle en gynnsam handledningskultur kunna se ut på vår förskola/skola?

Ibland ser samtal ut så här

Berättelse 2

(om ett realistiskt förgivettagande)

- När jag som ung förskollärare har ett föräldrasamtal med en pappa till ett barn som vi oroar oss för på förskolan.

Skilj på professionella samtal och vardagssamtal

- I vardagssamtal utgår vi från att den som beskriver något säger så som det faktiskt är och att det förstås och tas emot så som det var avsett.
Ett realistiskt förgivettagande.

men

- Som handledare i ett specialpedagogiskt sammanhang, som kännetecknas av komplexitet och dynamik, behöver denna föreställning problematiseras.

För att få hjälp med det realistiska förgivettagandet

- Vänder vi oss till Gregory Bateson, en brittisk antropolog, kommunikationsteoretiker och systemteoretiker. Enligt Bateson har vi ingen direkt kontakt med verkligheten utan varseblir den och tolkar den information och de budskap som vi uppfattar. Vi väljer information bland det som vi kan uppfatta, information som ger oss mening.
- Uttryckt med andra ord, vi behöver skilja på Kartan och Terrängen.

- De flesta av oss antar att de ser vad de tittar på och detta antagande görs på grund av en total omedvetenhet om varseblivningsprocesserna.
- Som handledare behöver du vara medveten om att alla kategoriseringar/beskrivningar i någon mening är godtyckliga och att det alltid finns andra sätt att kategorisera/ beskriva ...

Några frågor till dig som handledare

- Hur ser du på relationen mellan ordet och det som ordet betecknar?
- Vad innebär det att vi alltid tolkar det vi ser och hör och erfar?
- Hur ser du på vår förmåga att varsebli verkligheten så som den "faktiskt" är beskaffad?

Om vi sätter det realistiska förgivettagandet inom parentes i handledningssamtalet

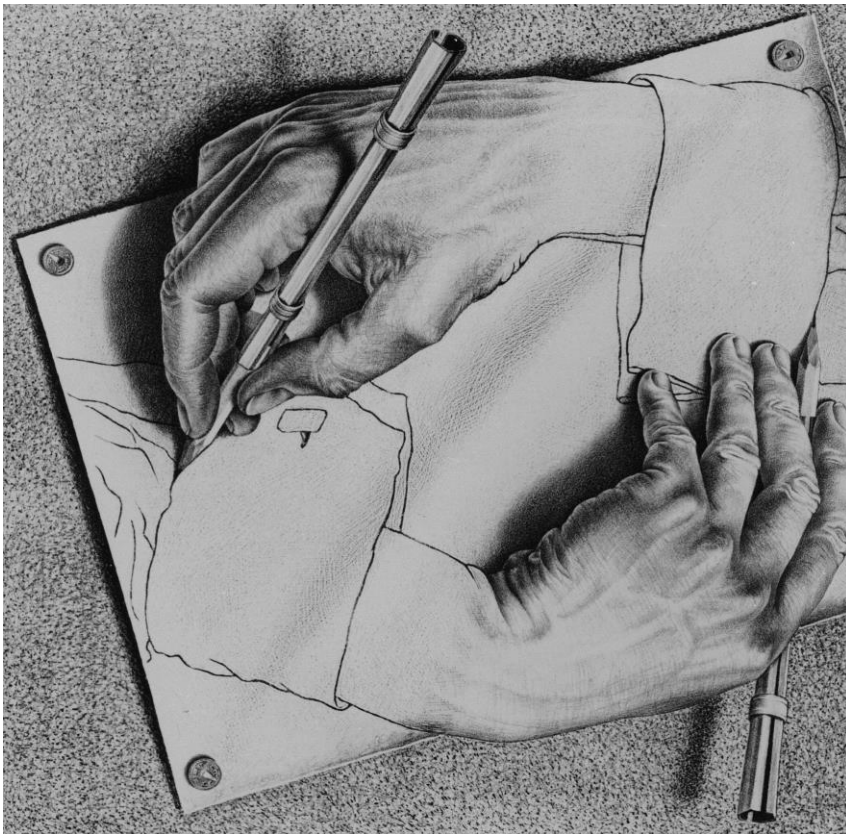
Och använder ett systemteoretiskt perspektiv får det konsekvenser bland annat för hur vi ser på:

- Språk
- Frågor
- Lyssnande

Och behovet av att metakommunicera ökar

En utgångspunkt – berättaren är en del av sin berättelse

Drawing Hands av M C Escher

En övning

2 * 5 min

se till att du har tillgång till papper och penna

- Läs ordet (visas snart)
- Var och en skriver hastigt ned vad hen kom att tänka på när hen läste ordet
- Läs upp för varandra i gruppen vad ni skrivit och tala med varandra om tankar som denna övning gett upphov till.
- Läs nästa ord och gör övningen en gång till.

Ordet

- Adventskalender
- Mormor

Ett vanligt dilemma – en erfarenhet av att handleda specialpedagoger

Ett kategoriskt synsätt möter ett relationellt

- Specialpedagoger som handleder lärare i deras arbete med elever i svårigheter riskerar att själva anlägga ett kategoriskt synsätt på de lärare som visar ett kategoriskt synsätt

Väcker frågor som

- Vad gör jag med mina egna svar i handledningssamtalet?
- Vad tar jag ansvar för i handledningssamtalet?

Berättelse 3

(olika beskrivningar av ...)

- Berättelsen om Olle

Vad gör vi med språket?

- Fundera över relationen mellan det jag ser och beskriver och det som finns att se och det du tar till dig av min beskrivning.
- Fundera över dina observationer och beskrivningar och mina.
- Fundera över hur du ser på vad vi gör med språket? Avbildar eller konstruerar ...

Skriv en rad om dina tankar just nu

Något om frågorna

- fundera över syftet med din fråga

För att hjälpa dig att förstå

För att hjälpa den handledde att tänka vidare

För att lotsa den andre till dina svar

För att kontrollera att den andre vet det du vet (dina svar)

För att bidra till perspektivering

Mer om frågorna

Ställ frågor för att få en tjockare berättelse/ fler kartbilder!

Fundera över:

- Vad riktar du uppmärksamheten mot?
- Hur formulerar du din fråga?
- När i samtalet ställer du vilken fråga?
- Vad väljer du att inte fråga om?
- Vems frågor arbetar ni med?
- Om inga frågor finns?

Lyssnandet är centralt

- Ofta är vi fullt upptagna av det egna vetandet/ svaret och då är det svårt att lyssna
- Lätt att känna igen sig och därmed göra den andre till densamme ...
- Vad gör jag med mina egna svar när jag lyssnar på den andre?

Tala med varandra om lyssnandet i 5 min

Om lyssnandet

- Lyssnandet är kanske det allra svåraste – att hålla tillbaks det egna
- Utgå från att du inte förstår! Utveckla en icke vetande hållning
- Uppmuntra den som talar genom nickningar etc
- Att lyssna handlar inte enbart om det sagda, samtal är mer än bara ord

En fråga jag har burit med mig är

- Vad gör jag med mina svar när jag lyssnar på den Andre?

För att få hjälp med lyssnandet

Kan vi låta oss inspireras av filosofen Emmanuel Levinas.

- Att lyssna till den Andre. Den Andre som inte är jag, vi behöver som handledare värna den Andres annanhet.
- Finns en risk att den Andre görs till densamme.
- Att för tidigt förstå kan ses som ett sätt att kolonialisera den Andre, det vill säga göra den Andre till densamme.

Metakommunicera

- Kommunicera om kommunikationen, det som sägs, hur det sägs, det som inte sägs ...
- Tala om samtalets form/ process men också om relationen mellan språk och det språket betecknar och relationen mellan ”verkligheten” och beskrivningar av densamma
- Det är komplext att föra handledningssamtal, du kan inte säkert veta vad den andre menar med det hen säger och du kan inte veta vad hen hör och förstår av det du säger.

Referenslista

- Bateson, Gregory & Bateson, Catherine (1988). *Där änglar är rädda att gå*. Stockholm: Symposion.
- Bateson, Gregory (2002). *Mind and Nature. A Necessary unity*. Cresskill, NJ: Hampton Press, Inc.
- Bladini, Kerstin (2004). *Handledning som verktyg och rum för reflektion*. Diss. Karlstads universitet.
- Bladini, Kerstin & Busqkvist, Ulf (2020). Metahandledning för att kvalificera professionshandledning. I Ulf Leo & Eva Amundsdotter (red.) *Perspektiv på handledning för ledare i förskola och skola*. Malmö: Gleerups.
- Bornemark, Jonna. (2018). *Det omätbaras renässans : en uppgörelse med pedanternas världsherravälde*. Stockholm : Volante.
- Kemp, Peter. (1992). *Lévinas : en introduktion*. Göteborg : Daidalos.
- Lindblom, Anne & Hansson, Susanne. (2020). Dialog och reflektion- dialogiska reflektionsmodellen. I Mia-Marie Sternudd Groth & Monica Evermark (red.) *Skolutveckling genom samtal*. Lund: Studentlitteratur.
- Mollberger Hedqvist, Gun. (2006). *Samtal för förståelse : hur utvecklas yrkeskunnande genom samtal?* Diss. Stockholm : Stockholms universitet

Lycka till med dina samtal!

Och kom ihåg att:

”I god kommunikation
råder alltid en genuin
osäkerhet”

